

138. löggjafarþing

1. mál.

Álit

um frv. til fjárlaga fyrir árið 2010 (02 Mennta- og menningarmálaráðuneyti).

Frá meiri hluta menntamálanefndar.

Menntamálanefnd hefur að beiðni fjárlaganefndar fjallað um þann kafla fjárlagafrumvarpsins sem er á málefnasviði hennar og gert tillögu að skiptingu á einstökum safnliðum, sbr. 2. mgr. 25. gr. laga nr. 55/1991, um þingsköp Alþingis, og bréf fjárlaganefndar frá 19. október 2009. Nefndin fékk á sinn fund Gísla Þór Magnússon, Auði Björg Árnadóttur, Jennýju Báru Jensdóttur og Hellen M. Gunnarsdóttur frá mennta- og menningarmálaráðuneytinu, Guðbjörgu Aðalbergsdóttur frá Félagi íslenskra framhaldsskóla, Kristínu Ingólfssdóttur frá samstarfsnefnd háskólastigsins, Líneyju Rut Halldórsdóttur og Ólaf Rafnsson frá Íþrótt- og Ólympíusambandi Íslands og Ágúst Guðmundsson, Kolbrúnu Halldórsdóttur, Sigrúnu Birgisdóttur, Hjálmtý Heiðdal, Þuríði Sigurðardóttur, Pétur Gunnarsson, Kristínu Mjöll Jakobsdóttur, Björn Th. Árnason frá Bandalagi íslenskra listamanna.

Heildarútgjöld mennta- og menningarmálaráðuneytis árið 2010 eru áætluð um 64.707 m.kr. á rekstrargrunni. Frá dragast sértekjur að fjárhæð 5.876 m.kr. en þær nema 9,1% af heildargjöldum ráðuneytisins. Gjöld umfram tekjur eru 58.831 m.kr. og af þeirri fjárhæð eru 57.379 m.kr. fjármagnaðar með beinu framlagi úr ríkissjóði og 1.452 m.kr. innheimtar af ríkistekjum.

Nefndin hefur tekið til umfjöllunar og meðferðar þann hluta fjárlagafrumvarpsins sem snýr að nefndinni. Heildarfjárveiting til háskóla og í rannsóknir lækka um 1.343,5 m.kr. frá gildandi fjárlögum þegar frá eru taldar launa- og verðlagsbreytingar sem nema 497,5 m.kr. Samkvæmt frumvarpinu eru fjárframlög til háskóla og háskólastofnana lækkuð um 8,5%, aðrir liðir um 10% en ekkert er skorið niður til framlaga í rannsóknarsjóði. Framlag til Háskóla Íslands lækkar um 800 m.kr. en á móti kemur 360 m.kr. vegna nemendafjölgunnar. Meiri hlutinn vill benda á að jafnframt hefur verið frestað samningi milli mennta- og menningarmálaráðuneytisins og háskólans um kennslu og rannsóknir þar sem kveðið var á um að rannsóknarframlög til skólans mundu hækka um 640 m.kr. árlega á árunum 2007-2011.

Heildarfjárveiting til framhaldsskóla lækkar um 709,8 m.kr. frá gildandi fjárlögum þegar frá eru taldar almennar verðlagsbreytingar og lækka framlögin að jafnaði um 5,5% frá fjárlögum 2009. Samkvæmt frumvarpinu verður dregið úr útgjöldum málaflokksins um 1.126,1 m.kr. á verðlagi gildandi fjárlaga en á móti koma ýmsar útgjaldaskuldbindingar, til að mynda 128,5 m.kr. vegna nemendafjölgunar. Þá hefur nefndin fengið þær upplýsingar að sá árgangur sem nú lýkur grunnskóla sé álíka stór og sá á undan en þar var um óvenju stóran hóp að ræða. Meiri hlutinn telur að tryggja verði að fjármagn fylgi nemendum háskóla og framhaldsskóla og skólunum gert kleift að sinna lögbundnu hlutverki sínu. Einnig verði tryggt að fjarnám, dreifnám og fljótandi skil skólastiga þróist áfram á jákvæðan hátt.

Þegar draga þarf úr útgjöldum er augljóst að forgangsraða þarf verkefnum. Ekki verður um of áréttað mikilvægi þess að standa vörð um menntakerfið á öllum skólastigum í núverandi efnahagsástandi og þá er ljóst að eftirspurn í háskóla og framhaldsskóla eykst með auknu atvinnuleysi. Til að koma í veg fyrir að atvinnuleysi verði aukið félagslegt vandamál er nauðsynlegt að auðvelda fólki að fara aftur í nám. Þegar hefur verið gripið til aðgerða í þá vegu með því að breyta reglum um tekjuviðmiðun þeirra sem fara í nám aftur eftir hlé og með því hækka grunnframfærslu námslana með tilheyrandi millifærslu frá atvinnuleysistryggingum til Lánasjóðs íslenskra námsmanna. Í frumvarpi til fjárlaga er ljóst að menntun er raðað frammar menningu í forgangsröðun mennta- og menningarmálaráðuneytis og telur meiri hlutinn slíkt eðlilegt við þær aðstæður sem nú eru uppi. Ekki má þó draga úr samfélagslegu og félagslegu mikilvægi menningar og árættar meiri hlutinn að þær aðhaldsaðgerðir sem farið er í verði tímabundnar þannig að aukning verði til fjárlagaliða er varða menningu og listir um leið og svigrúm er til í ríkisfjármálum.

Nefndin hefur tekið almennan hluta fjárlaga til ítarlegrar umfjöllunar og leggur meiri hlutinn ekki til breytingar á einstökum liðum. Hann telur þó rétt að áréttu að tryggt verði nægt fjármagn til lögbundinna verkefna, svo sem til safna. Þá er í frumvarpinu í lið 02-978-1.01 Listasjóðir vísað til laga sem felld voru úr gildi með nýjum lögum um listamannalaun, nr. 57/2009. Í ár falla niður ýmis tímabundin framlög til einstakra verkefna vegna mótvægisáðgerða. Beinir meiri hlutinn því til fjárlaganefndar að skoða þessa liði sérstaklega þar sem oft er um mikilvæg verkefni að ræða sem styrkja og hvetja fólk til að leita frekari menntunar og fjárframlag nauðsynlegt til stuðnings áframhaldandi starfsemi. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir um 250 m.kr. lækkun á framlagi til jöfnunar námskostnaðar en það er um 32,5% frá fjárlögum 2009. Telur meiri hlutinn eðlilegt að ekki verði beitt flötum niðurskurði hjá jöfnunarsjóði heldur verði fremur farið í endurskoðun úthlutunarreglna. Framlag til Kvikmyndasjóðs var tekið til sérstakrar umfjöllunar í nefndinni enda mjög skorið niður í framlögum til sjóðsins. Leggur meiri hlutinn til að áhrif þessara áðgerða verði skoðuð sérstaklega.

Nefndinni bárust 105 umsóknir um fjárveitingar af safnliðum og komu 40 umsækjendur á fund nefndarinnar. Meiri hlutinn áréttar það sem komið hefur fram í álitum menntamálanefndar um fjárlög síðustu ára að nauðsynlegt er að fyrirkomulag við úthlutun fjárveitinga af safnliðum verði tekið til gagn Gerrar endurskoðunar. Áður hefur meiri hlutinn lagt áherslu á að farið yrði í slíka endurskoðun og ítrekar þau sjónarmið enn á ný. Meiri hlutinn bendir á að til staðar eru ýmsir sjóðir sem komið hefur verið á í þeim tilgangi að úthluta fjármunum til einstakra verkefna auk þess sem gerðir hafa verið menningarsamningar við sveitarfélög á landsbyggðinni. Meiri hlutinn telur að veita eigi fjármunum sem verið hafa á safnliðum til þessara sjóða og til menningarsamninga. Þannig má tryggja að úthlutun fjármuna verði byggð á faglegri forsendum, taki tillit til svæðisbundinna þarfa og auk þess auðvelda eftirlit með nýtingu fjármuna.

Nefndin leggur til að 48 umsækjendur fái styrk. Mikill niðurskurður er á framlögum til safnliða og er ljóst að ekki er hægt að verða við nema litlum hluta beiðna. Má þar til dæmis nefna safnlið 02-982-1.90, Listir, framlög, þar sem einungis fimm milljónir eru til ráðstöfunar en umsóknir nema 141,6 m.kr. Vegna þessarar stöðu leggur meiri hlutinn fyrst og fremst áherslu á að styrkja verkefni sem stuðla að menntun og menningariðkun barna og unglunga eða að framlögin skapi atvinnutækifæri, stuðli að nýsköpun eða verðmætasköpun. Einnig leggur meiri hlutinn ekki til veitingu styrkja til stofnakostnaðar en mælir með að tekið verði tillit til þeirra umsókna við úthlutun á lið 02-919-6.90. Þá leggur meiri hlutinn áherslu á svigrúm sé til að veita styrk til sögulegra mikilvægra safna.

Hvað varðar lið 02-999-190, Ýmis framlög telur meiri hlutinn rétt að athugaðir verði möguleikar þess að setja Þórbergssetur inn á fast viðfang. Þá telur meiri hlutinn að skoða þurfi að sambærileg setur njóti sambærilegrar stöðu innan fjárlaga. Enn fremur telur meiri hlutinn nokkur rök hníga að því að Handverk og hönnun verði sett inn á fast viðfang. Um er að ræða mikilvæga starfsemi sem eflir handverk og hönnun á landsvísu og styður þá sem eru að fóta sig á þessu sviði og telur meiri hlutinn slíkt mikilvægt á tímum sem þessum. Hvað varðar safnlið 02-919-190 þá er það álit meiri hlutans að Leikminjasafn Íslands og Þjóðfræðistofa eigi heima á föstu viðfangi.

Meiri hlutinn leggur til að af lið 02-983-1.11 verði 3 m.kr. færðar á lið 02-999-1.90 og af sama lið 10,3 m.kr. á lið 02-919-1.90. Einnig er lagt til að 0,9 m.kr. verði færðar af lið 02-988-1.90 á lið 02-919-1.90.

Tillögur meiri hlutans um skiptingu safnliða koma fram í sérstöku fylgiskjali.

Oddný Harðardóttir og Ásmundur Einar Daðason skrifa undir álitid með fyrirvara vegna setu í fjárlaganefnd.

Alþingi, 12. nóv. 2009

Oddný Harðardóttir, form., með fyrirvara.

Ásmundur Einar Daðason, með fyrirvara.

Jónína Rós Guðmundsdóttir.

Lilja Mósesdóttir.

Anna Pála Sverrisdóttir.